

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN,
21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN
ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG.”

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f1.50 tot f.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f5.— of meer contribueeren of een gift in eenschenken van f100.—, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen. — Perskroniek. — Oost-Indische Mail. — West-Indië. — Oost- en West-Indische Litteratuur overzicht. — Leeszaal. — Officieel. — Ingezonden. — Passagierslijst.

MEDEDEELINGEN.

I. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Herinnering aan de Hoofdbestuursvergadering te 's-Gravenhage, Heulstraat 17, te houden op ZATERDAG den 28sten MAART a. s., te 1½ uur n.m.

Punten van behandeling:

- Punten sub. f t/m. 4 Art XV, 3e alinea der Statuten.
- Voorstellen, betreffende de redactie v. h. Weekblad.
- Voorstellen, betreffende de restaurant.
- Voorstel, om bij de begroting een post uit te trekken voor steun aan vereenigingen, die in gelijke richting werken als de onze, en aan Commissies voor Indische belangen en noodlijdenden.

II. Van de Afd. 's GRAVENHAGE:

JAARVERSLAG.

In het afgelopen jaar zijn als nieuwe Bestuursleden opgetreden de heeren:

C. R. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, in kwaliteit van Vice-Voorzitter, later van Voorzitter.

F. Th. SCHRÖDER.

H. J. ZEGERS DE BEYL, en

P. ZEYDEL.

Zulks in plaats van Mevr. N. van Zuylen-Tromp; de heeren Mrs. G. van Slooten en G. C. Douwes Dekker, die zich niet herkiesbaar stelden en den heer Gonggrijp, die Den Haag verliet.

Later trad nog af de heer G. L. Kepper, die als Voorzitter door den heer C. R. Bakhuizen v. d. Brink werd vervangen, terwijl Mej. Elise A. Haighton de functie van Secretaresse op zich nam. De heer R. Huygen de Raat ontvalt 't Bestuur door vertrek naar Indië, en de heer H. J. Zegers de Beyl door drukke werkzaamheden.

Wat het aantal leden betreft, is dat van 918 op 845 teruggegaan, waarvan echter niet allen voor de Vereeniging zijn verloren, want 15

vertrokken naar Indië, bleven lid, en 18 gingen bij andere afdelingen over, terwijl wij van 17 het overlijden te betreuren hadden.

Aan het voornemen om den zetel van het Afdelings-Bestuur naar Heulstraat 17 te verplaatsen (zie vorig verslag), is gevolg gegeven.

Evenals in vorige jaren, trachtte het Bestuur door het houden van lezingen, bij de leden belangstelling te wekken. In Januari sprak de heer F. Almerood uit Amsterdam over Suriname, en 24 Februari zou de heer W. O. J. Nieuwenkamp andermaal een voordracht houden, en wel over Bali; ongesteldheid echter, moest hem daarvan doen afzien. Wij waren zoo gelukkig, den heer R. H. Rijkens in de plaats te vinden, die spreken zou over Curaçao.

Het bleek weder, dat voor een stad als den Haag, waar de gelegenheid tot uitgaan zoo veelvuldig is, en geen gebrek aan lezingen op allerlei gebied, het zeer moeilijk is, voor onze lezingen zooveel belangstelling te wekken, dat het voor Bestuur en lezers bemoedigend is, zich daarvoor in te spannen.

In eene buitengewone Ledenvergadering, 26 Augustus j.l. in het Gouden Hoofd gehouden en die zeer druk bezocht was, vormde het onderwerp van behandeling, de al of niet voortzetting van het restaurant. Na langdurige gedachtenwisseling werd met een overweldigende meerderheid van stemmen aangenomen: dat de afgevaardigde in de Algemeene Vergadering zich tegen dat besluit zou verklaren; bijzonderheden vindt men in het verslag dezer Vergadering door den Secretaris genotuleerd.

Voor de leden van belang was de toestemming der Stoombootmaatschappijen „Nederland” en „Rotterdamsche „Lloyd”, om belangrijke reductie, betreffende den overtocht heen en weer toe te staan voor minderjarige kinderen hier te lande, maar wier opvoeding nog niet is voltooid, van ouders die in Indië vertoeven.

Eene andere indeeling der Commissiën kwam ter sprake; de Commissie voor hulp aan werkzoekenden wil geheel zelfstandig blijven werken, terwijl de Commissie voor onderwijs en opvoeding, met die voor huisvesting, enz., zich vereenigt; de heer J. J. van Santen werd tot Wd. Voorzitter gekozen.

De wijziging van de Statuten en Huish. Reglement der Vereeniging, aangenomen in de jongste Algemeene Vergadering te Utrecht, maken een herziening noodzakelijk van de Statuten en de bijzondere reglementen der Afdeling. Groote stremming in den gang der werkzaamheden in het algemeen is veroorzaakt door den strijd over het al of niet voortzetten van het restaurant.

Een zegen voor de Vereeniging mogen wij 't dus noemen, dat de strijd door de beslissing in de Algemeene Vergadering van 30 Januari j.l. te Utrecht, ten einde is gekomen.

Met een gelukwensch aan Mevrouw M. ten Bosch-Bosscher, ons warm bezielde, onvermoeid bestuurslid, mogen wij ook onze Afdeling

er mee gelukwenschen, dat de laster en kwaadsprekendheid, die met feilheid het Restaurant in onze stad aanwezig, bestookten, door die beslissing den kop is ingedrukt.

De Afdeling 's-Gravenhage, staat nu met het Hoofdbestuur in overleg te treden, omtrent de overneming al of niet van het restaurant, en de voorwaarden e. q. voor die overneming.

(w. g.) BAKHUIZEN VAN DEN BRINK,
Voorzitter.

(w. g.) ELISE A. HAIGHTON,
Secretaresse.

's-Gravenhage, Maart 1908.

A.

Verslag der Commissie tot raadverschaffing betreffende huisvesting, inrichting, enz. over het jaar 1907.

De Commissie kan ditmaal niet als de vorige jaren mededeelen, dat het vragen om inlichtingen toeneemt; integendeel; werden door den Secretaris in den loop van 1906 157 personen te woord gestaan, die inlichtingen en adressen vroegen omtrent pensions, gem. kamers, scholen, doktoren, overnemen van inboedels, enz. enz., in 1907 was dit slechts met 70 het geval, waarvan nog 23 in de 4 eerste maanden in de Laan van Meerdervoort 195, waar ook later door Mevr. M. ten Bosch, lid der Commissie, nog inlichtingen werden verstrekt, waarvan per telephoon aan den Secretaris mededeeling werd gedaan.

Eene familie kwam bij vertrek, het door deze bewoonde pension aanbevelen, terwijl ééne klacht binnenkwam over minder nette behandeling.

Wederom kwamen 12 aanvragen binnen om in het register pensions te worden opgenomen; hiervan werden 9 ingeschreven, hebbende goede getuigschriften; 6 pensions werden geschrapt wegens vertrek der houders naar elders of doordat zij ophielden.

Daar door het bedanken van den heer Dr. H. M. Hijmans en Mevr. De Voogt-Kneel, nog slechts twee Commissie-leden overbleven, werd het voorstel van het Bestuur, om samensmelting met de Commissie van opvoeding en onderwijs, aangenomen en bestaat nu uit: den Heer J. J. van Santen wd. Voorzitter; den Heer G. C. A. de Witt, Secretaris; Mevr. M. ten Bosch-Bosscher; Mej. E. Haighton; den Heer J. M. Pijnacker Hordijk en Mevr. N. van Zuylen-Tromp.

Namens de Commissie:

(w. g.) G. C. A. DE WITT,
Secretaris.

's-Gravenhage, Februari 1908.

B.

Verslag over 1907 der Commissie van hulp aan werkzoekenden en van raad aan naar Indië vertrekkenden.

Gedurende het verslagjaar werden 5 werkzoekenden door tuschenkomst der Commissie aan betrekkingen geholpen.

30 personen kwamen onze hulp inroepen (in eene betrekking geplaatst te worden; als: 7 voor kinderjuffrouw, 1 voor gouvernante, 3 voor het waarnemen van of assistente in het huishouden, 1 voor juffrouw van gezelschap, 3 voor adm. betrekking en 9 O.-I. Militairen voor oppasser, loop- of huisknecht, enz., terwijl 6 personen aanbeveling vroegen voor het geven van zang-, piano-, viool- en taallesen, alsmede voor naaiwerk.

Aanvragen om adressen en verdere inlichtingen, omtrent de in de advertenties in het *Kol. Weekbl.* voorkomende werkzoekenden, kwamen vrij veel voor.

79 personen werden door den Secretaris te woord gestaan en inlichtingen versprekt aan hen, die hulp en steun verzochten of aanbeveling vroegen; ook schriftelijk werd zeer veel afgedaan.

Aanbieding van baboes voor de terugreis naar Indië, zoo ook aanvragen, kwamen wederom menigvuldig voor.

Naar aanleiding van eenige der Commissie ter oore gekomen gevallen, dat Ind. bedienden aan hun lot werden overgelaten en slechte behandeling ondervonden, werd het besluit genomen voortaan de beangen der hier ter stede vertoevende Ind. bedienden meer te behartigen; hooldzakelijk om hen te beschermen tegen — en zoo mogelijk onttrekken aan — slechte behandeling.

Gedurende het verslagjaar werden in het register opgenomen 16 en afgevoerd 19 personen, als 5 die eene betrekking kregen; 8 die onze hulp niet meer noodig hadden; 3 die geen antwoord gaven toen hun eene betrekking werd aangeboden en 3 die naar elders vertrokken.

Op het einde van 1907 kwamen nog in het register voor: 35 personen, waarvan 17 voor eene of andere betrekking in aanmerking wenschen te komen, en 18 aanbeveling vragen voor het geven van lessen, verrichten van naaiwerk, waarnemen van agentschappen, enz.

Wegens vertrek van den Heer R. Huygen de Raad naar Indië, verloor de Commissie haren Voorzitter, en trad als zoodanig op het Bestuurslid de Heer P. Zeydel, terwijl het lid W. J. Larive bedankte, in wiens plaats optrad Mevr. M. ten Bosch-Boscher, zoodat nu de Commissie als volgt is samengesteld:

P. Zeydel, Voorzitter; Mej. M. Maarschalk; Mevr. M. ten Bosch-Boscher; G. C. A. de Witt, Secretaris.

(w. g.) P. ZEYDEL,

Voorzitter.

(w. g.) G. C. A. DE WITT,

Secretaris.

's-Gravenhage, Februari 1908.

C.

Rapport van de Commissie voor Opvoeding en Onderwijs.

Ook dezen keer zal ons rapport bijzonder kort zijn. In het afgelopen vereenigingsjaar werd een paar malen de bemiddeling der Commissie gevraagd, maar liep er op uit, dat de kinderen toch geplaatst werden bij andere personen, dan de door ons opgegevenen; trouwens niet op grond dat onze inlichtingen omtrent de gegeven gezinnen ondeugde ijk bleken, maar om redenen van geheel persoonlijke aard. Het nieuwe jaar evenwel heeft de Commissie werk gebracht, doch daarover in een volgend verslag.

(w. g.) ELISE A. HAIGHTON,
Secr. C. v. O. en O.

's-Gravenhage, Februari 1908.

PERSKRONIEK.

INHOUD: Verwelkoming-Idenburg in de *Standaard*. Het *Algemeen Handelsblad* over een uitspraak van Colquhoun's *Mastery of the Pacific*. — *Nieuwe Courant* en *Algemeen Handelsblad* over de kwijnende decentralisatie. — De Atjeh-correspondent van het *Algemeen Handelsblad* over het gebruik der dum-dum kogels.

De *Standaard* verwelkomt op de volgende karakteristieke manier de terugkomst van den nieuwen Minister van Koloniën, den heer Idenburg.

„In onze kolonie Suriname heeft Gouverneur Idenburg een regeling van de Zondagsrust aan de orde gesteld, die nu, na kleine wijzigingen, door den Koloniale Raad is aangenomen.

Dit is vooral met het oog op den geest, die in deze kolonie heerscht, ten besluite van zijn gouverneurschap een wezenlijk succes.

Toch bleek, ook afgezien hiervan, bij zijn vertrek wel, hoezeer men Idenburg in de kolonie op prijs stelde.

Zijn afscheid lokte een ovatie uit, die duidelijk bleek niet gemaakt te zijn.

Kort bleef hij er, maar hij laat er een spoor van zijn arbeid achter, en hij won blijkbaar de harten.

Toch zijn we in Nederland gelukkig, dat Idenburg weer herwaarts komt.

Noode hebben we hem deze 2½ jaar gemist. Reeds meer dan eens ging onder ons het geroep op: Ware Idenburg nog maar hier!

Thans komt hij. Hij is reeds geland, en toeft in Frankrijk.

Moge zijn gezondheid, die leed, daar volledig hersteld vinden, en hem hier in Mei een joyeuse entrée onder ons bereiden.

* * *

Naar aanleiding van Colquhoun's *Mastery of the Pacific* schrijft het *Algemeen Handelsblad* o. m.:

„Nederland kan in dezen strijd, volgens den schrijver, als „quantité égale“ beschouwd worden, want, gelijk hij reeds te voren opmerkte, het Nederlandsche ras, dat kern-gezond is en verstandig, beproefde niet tegen het noodlot te strijden, doch schikte zich met wijsgeerige berusting in den toestand en trachtte slechts zijne plaats in de rij der natiën te handhaven.

Het vorenstaande moge het juiste licht doen vallen op de inspiratiën van dezen voor sommigen onder ons, blijkens eene onlangs gevoerde polemiek, nog als onpartijdig te boek staanden beoordeelaar van Ned.-Indische toestanden. Zinke aspiratiën sluiten elke gedachte aan onpartijdigheid uit. Dat we deze ook niet van Colquhoun mochten verwachten, blijkt voorts genoegzaam uit verschillende opmerkingen in zijn werk. We bepalen ons tot ééne.

Colquhoun vergelijkt de totaal-cijfers van den algemeenen handel van Ned.-Indië in 1898 met die van den Engelsch-Indischen handel, maar... zonder dat het verschil in bevolking daarbij in aanmerking wordt gebracht.

Wanneer we nu nagaan, dat de handelsomzet van Ned.-Indië in 1898 een totaal aantal van circa 385 miljoen gulden op een bevolking van 34 miljoen zielen, dat is ruim 11 per hoofd der bevolking, tegen een van ruim 1555 miljoen gulden op de 290 miljoen van Engelsch-Indië of ruim 75 per hoofd der bevolking, dan valt hierop een ander licht, dan door „onpartijdige“ vergelijking der eijfers zonder meer niet waar?

Is het met zulke cijfers, als die wij gaven, niet eenvoudig belachelijk, om, als Colquhoun deed, in tegenstelling met de „Dutch method“ de Engelse wijze van koloniseeren te verheerlijken, waarbij het moederland zonder rechtstreeks voordeel zich zelf „belangrijke kosten zou getroosten, overtuigd te zullen worden schadeloos gesteld door de uitbreiding van den handel en het openen van markten voor zijn volk.“

Wij weten, dat Engeland zelfs de, in Indië inheemsche katoenindustrie door een voor de industrie van Lancashire gunstige tariefregeling doodde en nu nog de opkomst der desmettegenstaande weder herleeft Indiëse industrie zooveel mogelijk tegenwerkt, om de Indiëse markt voor hare industrie te behouden en eigen handel en scheepvaart te bevorderen.

We weten hoe nog onlangs een Inlandsch lid van den Raad van den Gouverneur-General het ving op zijn verzoek, om met het oog op den hongersnood den vrijen, onbepikten uitvoer van graan te verbieden. En niettegenstaande zulke middelen bedroegde handelsomzet van geheel Engelsch-Indië, in verhouding tot de bevolking, slechts de helft van die van Nederlandsch Indië.

Gelijk in dit opzicht kan Nederland's koloniaal bestuur den toets met het koloniaal bestuur van elke andere, onder gelijke omstandigheden arbeidende natie glansrijk doorstaan. Het is dan ook onze overtuiging — aldus besluit het blad — dat Nederland wel verre van een dam in den stroom van den vooruitgang te zijn, hier nog een leidende rol kan spelen, indien zijn volk, hoe klein ook, vastberaden en één van zin zich aan den arbeid wijdt.

Hier toe is echter in de eerste plaats zelfvertrouwen noodig, geen zelfmoordende zelfvernedering bv. door al wat vreemdeelingen, aan de hand van overdreven Nederlandsche critiek, over ons hebben te vertellen, voetstoots aan te nemen als de waarheid en niets dan de waarheid.

* * *

Het *Alg. Hbl.* kan zich niet vereenigen met het middel door de *Nieuwe Courant* aangegeven om de kwijnende Indiëse decentralisatie-instellingen te helpen opbeuren: te weten door uitzending van een man van hogere bekwaamheid, in staat aan die instellingen het leven, waaraan zij zulk een behoefte hebben — en dat zij nooit bezaten — eindelijk eens in te blazen.

Het blad vreesd, dat het moeilijk zal vallen zoo iemand te vinden. Daarentegen verwacht het heil van een commissoriaal onderzoek, hetwelk niet, zoo als doorgaans bij ons in Indië geschiedt in het geheim, maar in het openbaar, in het volle licht der publieke meening zou moeten worden gehouden. In Britsch-Indië is een dergelijke commissie werkzaam, om te onderzoeken of niet aan de daar reeds bestaande decentralisatie uitbreiding kan en moet worden gegeven. En het *Hbl.* stelt ons de methode der Engelschen tot voorbeeld.

„Wij meenen — zegt de *Nieuwe Courant* — bij

ons vroeger uitgesproken denkbeeld te moeten blijven. Van commissoriale onderzoeken verwachten wij in dit opzicht voor Indië weinig heil. Over decentralisatie is werkelijk al genoeg gesproken en geschreven; het onderwerp is uitgeput. De aan Indië geschonken instellingen zijn geenszins gebrekkig; nil een administratief oogpunt is alles prachtig geregeld. Enkel weet men niet, wat men er mee doen moet. Het is of men aan een familie een prachtige piano cadeau had gegeven, waar niemand ochter op weet te spelen. Familieraad be eggen om na te gaan op welke wijze men muziek uit 1 ding zou kunnen baten, zou weinig baten. Het eenige middel is, een goed muziekmeester te doen overkomen, die de familie muzikles en — niet te vergeten — plezier in muziek zou kunnen geven.

Het *Alg. Hbl.* is, meenen wij, ook wel wat al te pessimistisch, waar het de moeilijkheid om iemand, als wij bedoelen, te vinden zoo hoog schat. Het zou er al erg ongelukkig met ons vaderland uitzien, wanneer in de hogere ambtenaarskringen zoo iemand niet zonder al te veel moeite aan te wijzen ware. En het amsb op welks vervulling, op bovenbedoelde wijze wij aandrongen, dat van vice-president van den Raad van Indië, is zoo schitterend en belangrijk, dat voor een afwijzing om persoonlijke redenen schier niet behoeft te worden gevreesd.

* * *

Uit den Atjeh-brief van het *Algemeen Handelsblad* over de Dum-dum kogels:

„Wie iets gezien of gelezen heeft van de laatste schietoefeningen huivert niet van de verdalgingskracht der oorlogswapenen. Is een dum-dum dan nog kwaadaardiger? vraagt de briefschrijver. Afschuwelijker is het om aan te zien den tot waanzin opgewonden vijand doorstoken, doorboord door verscheidene kogels, die zich doodvecht, afschuwelijker ook voor het slachtoffer, dan dien te zien getroffen door den gewraakte kogel, die den getroffen terstond buiten gevecht stelt. Hoeveel der onzen zijn reeds gevallen, omdat hun wapen den vijand niet terstond kon vellen. Moeten wij ook niet aan onze eigen manschappen denken, vooral waar zij numeriek en in lichaamsgesteldheid de minderen van den vijand zijn. De onlangs gevallen luitenant Bouman is immers reeds als voorbeeld te stellen. Niettegenstaande de moordenaar een doodelijken Kewang-houw had ontvangen, bezat hij toch nog de kracht zich op zijn slachtoffer te werpen. Ook al zou een dum-dum niet terstond den dood gebracht hebben, dan zou de pijn der wonde, die bij een gewonen kogel of kewang-houw dikwijls niet terstond gevoeld wordt, waarschijnlijk den man de gelegenheid tot zijn daad ontnemen hebben. Ik erken, de gewraakte kogel is een gruwelijk wapen, maar als vrijheid gegeven wordt in den oorlog wapenen te gebruiken van nog veel grooter wreedheid en verdorven ontzettende moordpartijen geoorloofd zijn, dan valt er niet adereerst te klagen over 't gebruik van dit wapen.

Zoo weinig mogelijk moet hier gedood worden, want niet vergeten mag men, dat het doel niet meer is overwinnen, maar pacificeeren; alleminst mag voorkomen moorden of marcen. En gerechvaardigd is dan ook, dat, indien dit voorkomt, de feiten gepubliceerd worden; noodzakelijker nog, dat men bij zijn meederen voor het mededeelen van zulke feiten een geopend oor vindt. Maar is het dooden noodzakelijk, welnu laat het dan zoo geschieden, dat de dood zoo spoedig mogelijk intreedt. Een bezwaar, dat bij mij wel van gewicht heet, is dat onze eigen troepen door het zien der vreesdijke uitwerking van den dum-dum gedemoraliseerd en tot bloeddorstigheid gedreven worden.

Dat dachten wij ook.

Vervolgens zegt de schrijver over de toekomstige plannen van het gouvernement te Atjeh:

„Wat nu betreft het vermeederen van het troepen-aantal, heet het thans, dat deze niet beschikbaar zijn, dat er te groot kosten aan verbonden zijn. Een overplaatsing van troepen van Java naar Atjeh zou ook te veel in de papieren loopen. Het moet een woord van generaal Van Heutsz zijn: „Geef mij het leger van lord Roberts en in zes maanden is de oorlog uit.“ Dat is langs een omweg de erkenning van onze te kleine kracht. Zoo als het thans gaat, komen wij er nooit, wij zullen het moeten opgeven ondanks de menschenlevens en de kosten. In grooter macht, doch op dezelfde wijze worde opgetreden, dan is de onderwerping van het land zeker; wel niet in zes maanden, zelfs niet met een leger als van lord Roberts, maar dan toch binnen afzienbaren tijd.

Een vaste richting moet er uitgegaan en niet herhaaldelijk gewisseld van methode. Ook al zou het zelfs later blijken, dat een andere richting beter ware, zij zou toch niet aan te bevelen zijn. Krachtig, doortastend, rechtvaardig handelen worde doorgevoerd. Elke verandering zet den vijand nieuwe krachten bij en geeft hem nieuwen moed en doet aan onzen kant versaaagdheid ontstaan. Ontegenzeggelijk zijn wij in de laatste tien jaren veel gevorderd. Waarom dan nu weer gewiefeld, omdat men zich in Holland niet goed meer kan voors'ellen wat oorlogvoeren beteekent. Men late de menschen, die land en volk kennen en bewezen hebben wat zij kunnen, op hun plaats en stelle niet telkens vreem-

Uit de O.I. Mail.

Weder oarust op Bali?

Dezer dagen, schrijft de *N. S. Ct.* van 22 Februari, hadden wij een gesprek met iemand, die geacht mag worden van den toestand op Bali volkomen op de hoogte te zijn; nog voor kort bracht hij ambishaave, een bezoek aan dit eiland.

Hij verzekerde ons, dat de invoering der opiumregie onder de bevolking veel ontevredenheid heeft gewekt en, mocht het opnieuw tot een uitbarsting komen, dit uitsluitend als de oorzaak kan worden beschouwd.

Een der voornaamste hoeden, wien door den militairen commandant gevraagd werd, of hij borg bleef, dat de toekantoren en opiumtoko's niet zouden worden afgetoopen, antwoordde dat hij dit niet kon doen.

Een veeg teeken zegt het blad. Te Batavia's men begrijpt, hoewel volkomen van den stand van zaken op de hoogte, merkt het *Nieuws van den Dag v. N.-I.* op, en derhalve worden dan ook troepen gereed gehouden, die ieder oogenblik naar Bali kunnen vertrekken.

De thans op Bali gelegerde troepen zijn getachtoerd naar de punen, welke als de meest gevaarlijke worden aangemerkt.

Er schijnen wederom ernstige gebeurtenissen op te treden.

Het *Bat. Nieuwsblad* schrijft naar aanleiding van het bovenstaande:

„Op ons verzoek om informatie, naar aanleiding van het bovenstaande, deelde de waarnemend chef der opiumregie, de heer Meyboom, ons mede, dat op het oogenblik de inspecteurs Van Wetsum en Van Hijert met den controleur voor de regie Delgorge op Bali vertoeven, om de invoering der regie met 1 April voor te bereiden. Wat de stemming der bevolking betreft: er zijn natuurlijk, zei de heer Meyboom, rapporten binnen gekomen, waarmee de regering in kennis is gesteld, maar dat zijn geheime stukken waaruit niets medegedeeld kon worden.

— Of dan, vroegen wij, de zending van een compagnie naar Bali inderdaad met de invoering der regie verband hield?

— Danromtrent mag ik u niets mededeelen, luidde het antwoord.

Waar een besliste ontkenning, indien er inderdaad geen reden tot ongerustheid bestond, zeer zeker niet achterwege zou zijn gebleven, maken wij uit de omzietige antwoorden op dat het bericht der *Soer. Crt.* in hoofdzaak juist is.

Alweer een bewijs, dat de ethische koers der opiumregie eigenlijk niets meer is dan deschijs, waarachter de fiscus zich verbergt!

De Ombilin-mijnen.

Aan den directeur van gouvernementsondernemingen is, als regeeringscommissaris, een reis opgedragen naar de Ombilimijnen, om het bedrijf persoonlijk te leeren kennen. Hij zal vergezeld worden door den chef van het mijnwezen.

Een Nieuw Tijdschrift

is 25 Febr. j.l. uitgekomen te Soerabaja. Het eerste nummer van het *Soer. Jaarmarktblad*, uitgegeven door de Commissie van den vierden Pasar-malam en dat eens per maand verschijnen zal tot na afloop der vierde jaarmarkt-toonstelling. De toeloeving is gedurende de pasar-malam-week het blaadje elken dag te doen verschijnen. Het is half in het Hollandsch en half in het Maleisch gedrukt en wordt in 8000 exemplaren gratis door Indië verspreid.

Bevordering van het Vreemdelingenverkeer.

Een gezelschap van zeven in Italië gevestigde Duitschers is van plan om, op dringend aandraven van een der correspondenten van het *Eal. Nieuwsblad*, in Mei a.s. voor den tijd van 6 maanden een plezierreis naar Oost-Azië te maken en minstens drie maanden op Java door te brengen. De heeren stellen zich voor zich te Genua op een der booten van de maatschappij Nederland in te schepen, via Sabang te Palang een gelegenheid over te blijven en daarna de reis naar Batavia voort te zetten. Wanneer het uitstapje hun bevalt, hebben ze beloofd om onder hun vrienden en kennissen ijverig reclame te maken voor een bezoek aan Java en te trachten de voorloopers te worden van groote scharen landgenooten, die eens iets anders willen zien dan de platgetrapte paden in Europa.

delingen aan; doch men geve aan zulke mannen ook meer vrijheid, daar deze toch beter dan de buitens anders weten wat noodig is. Dergelijke personen zijn zeer schaarsch. Zou het daarom geen aanbeveling verdienen, nu de tijd is aangebroken, dat men over het algemeen nader tot de bevolking kom, en meer zorg besteedt aan haar ontwikkeling?

De schrijver van de „Indische kiekjes en kritiekjes in het Vaderland“ laat in zijn laatste pennevrucht zijn gelachten gaan over het Europeesche proletariaat in Indië. Allereerst onderzoekt hij de oorzaken, welke de toeneming van dit proletariaat in de hand werken.

„In de tweede plaats werd aan het Europeesche proletariaat steeds krachtig voedsel gegeven door de mindere militairen. Deze oorzaak werkt ook nu nog even verdertelijk — zou ik haas zeggen — als in vroegere jaren. Men stelt de mindere militairen, die beslist niet in staat zijn behoorlijk voor de opvoeding van kinderen te zorgen, in de gelegenheid hun spruiten, verwekt bij Inlandsche vrouwen, vele van veracht alcohol, te erkennen en alzoo tot Europeaan te promoveeren. Op een gegeven oogenblik verdwijnt de vader van het jonck, hij gaat met gagement naar Europa en doet vrouw en kinderen over aan een collega. Of Indië is hem zóo lief geworden, dat hij er blijft hangen, en dan trekt hij met vrouw en kroost den kampong in om er nooit weer uit te komen. Hij is proletariër geworden, de kinderen worden het óók.

Het ligt voor de hand, dat het vrij gemakkelijker moet zijn deze oorzaak voor de verbreiding van 't proletariaat weg te nemen. De regering bepaalt reuwendig, dat de kinderen van mindere militairen bij Inlandsche vrouwen verwekt Inlanders zijn, doch op een bepaalden leeftijd de rechten van Europeaan kunnen krijgen, indien zij blijken te geven die rechten waardig te zijn. Maar verder moeten alle mindere militairen, die bij expiratie van dienst geen burgerbetrekking hebben, naar Nederland teruggezonden worden; vooral, omdat zij daar, alken met 't pensioen reeds, voor een deel in hun onderhoud kunnen voorzien.

In de derde plaats wordt het proletariaat voedsel gegeven door dezelfde oorzaken, die ook in Europa werken. Een jongen van nette familie wil niet deugen of is geestelijk minderwaardig. Eenmaal het leven ingegaan en op eigen beenen staande kan hij niets presteeren. In den zwaren strijd om het bestaan is hij niet gelukkig. Of het is louter eigen schuld, dat de fortuin hem ongunstig is. Dezulken komen in Europa ten slotte in de achterbuurten terecht; in Indië in den kampong. Wat de achterbuurt eener groote Europeesche stad is, dat is de kampong in Indië, met dit verschil, dat in de laatste jaren van regeeringswege op de hygiëne der achterbuurten wordt gelet, terwijl de verraderlijke kampongs tot nu toe geheel aan hun lot worden overgeaten. Wellicht zullen decentralisatie van bestuur en de daarmee gepaard gaande instelling van gemeenteraden in dit opzicht ook in Indië de zoo noodzakelijke verbetering brengen. De eerste cisch 'oek om het proletariaat in zijn voortgang te stuiten en in zijn gevolgen minder afschuwelijk te maken, is zeker wel het stichten van alle kampongs om de groote Indische plaatsen en de oprichting van groote botwmaatschappijen, die gezonde en goedkope huizen verschaffen aan de minder gegoede Europeanen in onze koloniën.

De volbloed Europeaan, zoowel als de Indo moeten zoo spoedig mogelijk den kampong uit! Ik heb terloops reeds enkele middeelen aangewezen om het proletariaat in Indië tegen te gaan. Er zijn er nog vele andere, ik hoop er bij gelegenheid een afzonderlijk artikel aan te wijden.

Voor mij staat het vast, dat reeds enkele oorzaken, die het proletariaat in de hand werken, weggenomen werden door de veranderde maatschappelijke toestanden; er zijn zelfs voorbeelden genoeg om te bewijzen, dat het degeneratieproces op een gegeven oogenblik kan gestuit worden niet alleen, maar dat de sporen ervan zelfs uitgedreven kunnen worden, indien de omstandigheden slechts gunstig zijn. En het beste bewijs is wel, dat zich in Indië werkelijk begint te ontwikkelen een middenstand, een klasse van min of meer gegoede „blijvers“, die de groote waarde van goed onderwijs voor hun kinderen begripen en er niet tegen opzien handenarbeid te verrichten.

Wij behoeven in Indië slechts gunstiger voorwaarden en omstandigheden om het kwaad, dat bestaan heeft en nog bestaat, in zijn voortgang te stuiten. Laten wij daarom niet apodictisch beweren, dat ons geslacht in Indië beslist te gronde gaat en daardoor moedeloos maken allen, die zich tot levensdeel gesteld hebben de maatschappelijke toestanden en verhoudingen te verbeteren, maar liever medehelpen bij het zoeken en aanwenden van middeelen, die de oorzaken van het kwaad zooveel mogelijk wegnemen.

Zoolang er in Indië nog zoo ontzaglijk veel kan gedaan worden om de meisjes voor te bereiden tot goede moeders, is het ook mogelijk een menschen-type te voorschijn te roepen, dat meer en meer den „Uebermensch“ nadert.

Ende desespeere niet!

TOKO BAHROE.

OPGERICHT ANNO 1898.

VAN KINSBERGENSTRAAT 126.

A bij de FRINS HENDRIKSTRAAT, A

Interc. Tel. 4796. A DEN HAAG.

Het beste en soliedste adres voor de Indische familiën.

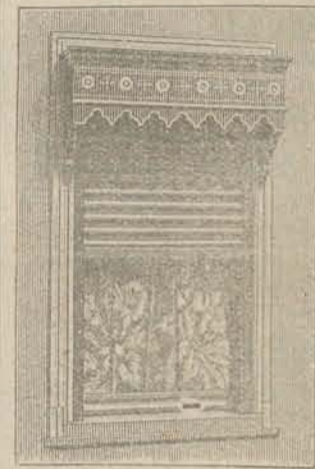
Fabriek van Indische Ingredienten en A A Conserven voor de Rijsttafel.

Directe aanvoer uit Nederlandsch-Indië A met de eerste handelshuizen.

Minzaam aanbevelend

W. BARNAS en DIEMERS.

A A A IMPORTEURS. A A A.

Heineken's (oudste) Glazenwasscherij Stoom Jalouziën- & Roluikenfabriek KETTINGSTR. 6. DEN HAAG.

v.b. Drie Hoekjes 3. Telefoonnummer 2478. AMSTERDAM, van der Helstraat 1. UTRECHT, Patterstraat 20. GILVERSUM, - BRUNEN, - RIJMEGEN.

DAMES VERLANGT

ge een heldere Wasch, stuurt hem dan naar de Stoom-Wasch- en Strijkinrichting

„BLEEKLUST“

Volkomen onschadelijke behandeling door machines van 't nieuwste systeem.

BEDIENING VLUG EN ACCURAAAT. CONDITIE BILLIJK.

Aanbevelend, G. A. VERSTEEG,

Bleekerij „Bleeklust“, HAASTRECHT, bij Gouda.

Restaurant des Indes

Prins Hendrikplein 3a-3e

DEN HAAG.

Pieper-Baars.

Telefoon 1896.

Iedere dag gelegenheid tot het verkrijgen van volledige

Rijsttafel en Europeesch Eten.

Plat du jours tot 4 uur à f0.80.

Na 4 uur 1 gld.

DINERS vanaf f1.50.

Uitzenden van verschillende Schotels.

VRAAG TARIEVEN.

= RINCK. =

Groote voorraad

Taschjes, Portemonnâies, Portefeuelles enz. enz.

Alleen LEDERWAREN en ETUIWERK, alles wordt bij mij vervaardigd, alsook gerepareerd.

Fabriek en Magazijn MOLENSTRAAT 54 b. d. Prinssestraat.

Een gemoedelijke gewestelijke raad.

Men schrijft aan het *Soer. Hbl.*:

De civiele geneesheer te Bangkalan, Dr. Praetorius, hoorde van ter zijde, dat hij lid van den Gewestelijken Raad van Madoera geworden was. Hij liet zich zoo hier en daar ontvallen, dat hij weinig tijd voor een dergelijk taak had. Intusschen ontving hij een brief om advies uit te brengen. Kort daarop in de soos aan het wekelijkse omberpartijtje hoorde hij, dat hij eervol ontheven was als lid en in zijn plaats benoemd de heer Zaalberg, tokohouder.

Geen benoeming ontvangend, advies uitgebracht; geen ontslag gevraagd, eervol ontheven: gemoedelijk *doux pays!*

Een nieuwe boycot.

Naar de *N. S. Ct.* verneemt, hebben de gefortuneerde Chineezzen wederom de boycot als wapen gebruikt tegen een Europeesche firma te Soerabaja. Men deelde ons mede, dat heden 'n notarieel contract geteekend is, waarbij zij zich verbinden niet meer bij die firma te koopen.

Wij keuren dit middel niet goed, zegt 't blad, alhoewel wij er in kunnen komen, dat men soms er toe moet overgaan, om zich te vrijwaren voor oneerlijke handelingen. Het zal dan ook wel de schuld zijn van de firma zelf, die er voor had moeten waken, dat er door de geëmployeerden wat minder opdringerig was opgetreden, vooral tegenover de Chineesche dames, die, hoewel daardoor vaak in moeilijkheden komend, veelal niet durven weigeren.

Atjeh-beleid.

In een „Links en Rechts”, voorkomende in de *Loc.* van Zaterdag 22 Februari, deelt de schrijver o. m. mede, hoe reeds in 1903 de toenmalige gouverneur van Atjeh, de heer Van Heutsz, naar aanleiding van eene memorie ingediend door een gepensioneerd officier der infanterie over het Atjeh-beleid en de toepassing van het stelsel Van Heutsz aan een invloedrijk lid der Tweede Kamer, welke memorie — gelijk in het stuk zelf nadrukkelijk werd gezegd — niet beoogde een officieel onderzoek uit te lokken — hoe, zeggen wij, de Heer Van Heutsz door den toenmaligen minister van koloniën, Idenburg, met een onderzoek werd belast.

Die memorie bevatte mededeelingen, dat reeds toen voorvallen plaats grepen gelijk door Wekker bekend gemaakt.

In de door den gouverneur Van Heutsz naar aanleiding daarvan in de maand Juli 1903 aan alle commandanten van colonnes en militaire posten in Atjeh gerichte circulaire, legde deze: „een welsprekend getuigenis af van zijne geringschatting van het openbaar gezag, een zijner kenmerkende karakter-eigenschappen”, zegt de schrijver. De circulaire was tendentius opgesteld en in elken volzin werd zoo duidelijk den spot gedreven met het „geachte Kamerlid”, dat den minister had voorgelicht, dat reeds toen onder de officieren de circulaire van den gouverneur gequalificeerd werd als een geschrift, een man van zoo hooge positie onwaardig. De tendenz werd begrepen! De officieren, ofschoon natuurlijk van de waarheid der gesignaleerde handelwijze te velde overtuigd, gaven het gewilde officieele antwoord.

In de onderlinge gesprekken dier dagen kwam intusschen duidelijk uit, waarom de officieren hun antwoord inrichten naar de duidelijk gebleken bedoeling van den gouverneur. Die onderlinge gesprekken verkregen zelfs min of meer het karakter van een collectief besluit. De toenmaals in Atjeh dienende officieren geloófd en nog zoo goed als allen in den generaal Van Heutsz, den man van Atjeh en meenden, hem à tort et à travers te moeten bijvallen, in 's lands belang.

De in 1903 in Atjeh dienende officieren gaven dus geruststellende antwoorden op 's minister's vragen, ofschoon diezelfde officieren kort te voren, in 1902, in eene bijeenkomst aan het slot van een debat over het „oorlogsrecht”, tot de conclusie waren gekomen:

„dat wij op Atjeh in waarheid niet beter handelden dan de Engelschen dit in Zuid-Afrika hebben gedaan.”

De schrijver zegt deze oude geschiedenis aan te halen, om aan te toonen, dat de fouten van het stelsel Van Heutsz bedekt werden, ter wille van het stelsel en dit juist geleid heeft tot een stelselmatig onwaarheid spreken.

Al meer en meer werd het stelsel geplaatst boven de Atjeh-zaak.

„Het stelsel moest goed zijn! Dientengevolge werden de journalen, rapporten en verslagen onwaar, de laatsten meer door hetgeen men verzwegg, dan door hetgeen men vermeldde; maar in alle geval onwaar.”

Volgens den schrijver valt de verantwoordelijkheid van dezen vicieuzen toestand niet op de uitvoerders der pacificatie fictie, maar aan den promotor van het stelsel.

Eene nieuwe Atjeh-brochure zal volgens de *Loc.* binnen eenige maanden in Nederland verschijnen en die geeft een karakterschets van den pacificator van Atjeh, het beeld van een kracht mensch, die spottend scherp is in het beoordeelen van anderen, zoowel van chefs en kameraden, als ondergeschikten, die met geringschatting neerziet op bijwerken. Iemand van een geklagenswaardige levensbeschouwing, die in het geid de groote drijfveer van alle streven ziet, iemand die zich moeilijk onderwerpt aan gezag, doch lichtelijk vervalt tot autocratie.

De *Javabode* van 24 Febr. j.l., dit artikel van de *Loc.* besprekende, teekent daarbij aan:

„Laat ons al de slechte eigenschappen eens aanvaarden, door dezen toekomstschrijver aan den heer Van Heutsz toegedicht, maar dan ook de deugden.”

Zou men dan niet meenen, dat de bevrediging van Atjeh te bereiken is, wanneer men dezen krachtmensch de middelen toestaat, die daarvoor noodig zijn; en de vrijheid om zijn systeem het nieuwe leven in te blazen, door rekening te houden met plaatselijk veranderde omstandigheden.

Hetzelfde blad van 21 Febr. j.l., schrijft:

„Naar wij vernemen, is gisteren in het paleis te Buitenzorg eene langdurige bespreking gehouden, over de Atjeh-quaestie, welke besprekingen onder meer werden bijgewoond door de kapiteins T. J. Veltman en F. Darlang.

Verder zegt de redactie in dat blad o. m.:

„Wij zullen niet rusten vóórdat Wekker openlijk aan de schandpaal is genageld als een lasteraar van het Indische leger — en daarmee die journalisten, die hem aanbevelen als eerlijk boetprofeet.”

Dit gaf den luimigen Diederik Balzerdt in zijn Zaterdagse causerie van het *N. v. d. D. v. N.-I.*, aanleiding uit te roepen:

„Dat is een zeer nobel besluit van die Redactie, en het zal Wekker plezier doen. Maar het doet toch weer zien, met welk slecht materiaal zij — en wij allen hier in Indië — heeft moeten werken.

Immers, het is nog niet vele weken geleden, dat de *Javabode* zegevierend verkondigde, in zowat alle kranten van Indië (deze uitgezonderd):

„Koopt en leest de *Javabode* van den zooveelsten! Wekker vastgenageld!”

Die onverlaat had dus de pin door zijn hoofd, gelijk de veldheer Sisera, van Jabin, den Koning van Kanään. Gij kent toch de geschiedenis?

„Daarna nam Kruseman, de voorlichter der volkeren, eene nagel der tent en greep een hamer in zijne hand, en ging stillekens tot (Wekker) in, en dreef den nagel in den slaap zijn hoofds, dat hij in de aarde vast werd; Wekker nu, was met eenen diepen slaap bevangen, en vermoeid, en stierf.”

RICHTEREN 4 : 21.

En thans moest alles weer van voren af aan gedaan worden. Nu blijkt Wekker niet dood, nu moet het vastnagelen opnieuw gebeuren. Als de *Javabode* dan maar zorgt voor eerste hoedanigheid spijkers, want waarlijk: het wordt eenoog, dat telkens herhaalde geklop op het hoofd van iemand, die zich niet kan verdedigen.”

In het *Bat. Nieuwsbl.* lezen wij over:

Sabang als kolenstation en overlaadplaats:

Toen de regeering van Nederlandsch-Indië indertijd alles in het werk stelde, het kolenstation Sabang op Poeloe Weh aan de Noordelijke punt van Sumatra tot eene handelsplaats van den eersten rang te maken, werd er van vele zijden op gewezen, dat deze plaats wel eens 'n mededingster van Singapore zou kunnen worden, schrijft de *Ost Asiat. Lloyd.*:

De verwachtingen, welke men omtrent Sabang koesterde, zijn echter geenszins verwezenlijkt; het heet zelfs, dat de autoriteiten van meening zijn, dat Sabang zijn bloeitijd reeds achter zich heeft. De regeering heeft indertijd

getracht, Sabang eenige beteekenis te verschaffen als in- en exportcentrum voor Atjeh en als overlaadhaven. Met de eerste eigenschap moest Sabang de havenplaats Penang in de Straits verdringen, met de tweede tegen Singapore concurreren. Sabang heeft boven Penang dit voordeel, dat het vlak bij de belangrijke Atjehsche kust ligt.

Doch, de Atjehers hebben hunne oude voorliefde voor Penang behouden, wat blijkt uit het feit, dat bijna alle Atjeh-peper te Penang wordt uitgevoerd.

Wat Sabang bij de beide Straits-havens al daadlijk in zijn nadeel heeft, is de omstandigheid dat de kust van Atjeh alleen geen voldoende handelsgebied is, om Sabang tot een eerste-rangs handelscentrum te maken.

Hoewel Sabang in staat is door moderne los- en laadinrichtingen snel en goedkoop kolen te leveren, doen de handelsschepen in de Straat van Malakka uiterst zelden de Hollandsche haven aan. Meestal moeten zij een groot deel van hunne lading in de Straits-havens lossen en geven er dan de voorkeur aan er tevens kolen in te nemen.

Het komt dus hoofdzakelijk, doordat Sabang geen eigen handel heeft, dat het ook als kolenstation niet die beteekenis heeft, waarop het aanspraak kan maken.

Als overlaadplaats heeft Sabang in zoo verre eenige beteekenis, dat het grootste deel van den tabak-oogst er op Hollandsche stoomschepen wordt verscheept om verder naar Amsterdam gebracht te worden. Alleen in dit opzicht geniet de haven wegens de nabijheid van Deli de voorkeur boven Penang en Singapore.

PERSONALIA.

J. R. Couperus.

V. E. R. E. de Djodjasche correspondent van het *Soer. Hdbl.* schrijft:

„Het tijdstip van het vertrek van Resident Couperus nadert snel. Vrijdag a. s. geven de Resident en zijne echtgenoot afscheidsreceptie en de volgende week is het vendutie van den prachtige inboedel. Dan gaan zij over enkele weken naar het heerlijke zonnige Italië, waar zij geruimen tijd, misschien wel voor goed als het hun bevalt denken te blijven.

Er zuften hier, geloof ik, niet velen zijn, die het vertrek van den Resident zullen betreuren; hij heeft zich niet veel vrienden gemaakt gedurende zijn ruim vijfjarig verblijf alhier; hij leefde niet mee met Djokja's ingezetenen; hij hield zich buiten en boven hen; trotsch en stug wordt hij genoemd, waarschijnlijk geheel ten onrechte, de meesten zullen het echter moeten getuigen, dat hij een rechtvaardig ambtenaar is geweest.

Maar, zooals het dikwijls gebeurt als het op scheiden aankomt, dan wordt het gemoed wat zachter gestemd: in plaats dat het viertal scherpe vervolgartikelen in de *Loc.* over het bestuur van den Resident, geschreven door E., algemeen bijval vind keuren velen ze af en nemen het den schrijver kwalijk. Waarom, zoo zeggen zij, nu op het laatst nog zoo alles opgerakeld, waarom maar niet liever in vrede gescheiden? Wat gebeurd is, is gebeurd, daar valt niets meer aan te veranderen; en mogen de artikelen wel eenige waarheid bevatten, er is ook veel in overdreven, en de schrijver schijnt van enkele gebeurtenissen, vooral uit den laatsten tijd, niet goed op de hoogte te zijn.

Daarbij is het mijns inziens lang geen gemakkelijk baantje. Resident van Djokja te zijn; men moet het als zoodanig zooveel verschillende partijen naar den zin kunnen maken.”

De heer Van Geuns wijdt in het *Soer. Hdbl.* eenige uitvoerige, zeer waardeerende artikelen aan den heer Couperus.

Als opvolger van den heer Couperus is benoemd de heer P. H. van Andel, Assistent Resident van Mataram te Djokja.

Aan het trekken van den horoskoop, zullen wij ons niet bezondigen, schrijft het *Soer. Hdbl.*, slechts zij vermeld, dat de heer Van Andel niet behoort tot de bestuursambtenaren, die op alles ja en amen zeggen. Als controleur was hij o. a. werkzaam in Kediri en in Pasoeroean; in 't laatste gewest herinnert men zich zijner nog levendig in den Tengger, waar hij zeer veel tot stand bracht. O. a. is de mooie weg, die Poespo met Tosari verbindt, zijn werk; de truc van het bestaan van een hongersnood in de hooge bergregionen moest worden te baat geno-

men. om het geld voor den weg los te krijgen, doch de controleur Van Andel bereikte zijn doel. Ook voor de verbetering van de landbouwtoestanden bij de Tenggerezen deed hij veel.

Wij willen hopen, dat de door de regeering gedane keuze goed zal blijken. In allen gevalle is de heer Van Andel een man met de kwaliteiten, noodig voor de voortzetting van het door den heer Couperus aangevangen hervormingswerk, besluit het blad.

H. Colijn.

Uit Batavia berichtte men aan het *Soer. Hbl.*, dat de Heer Colijn, eertijds kapitein, daarna tevens belast met werkzaamheden in het belang van bestuursreorganisatie der buitenbezittingen, en vervolgens benoemd tot adjunct-regeeringscommissaris voor de decentralisatie, kans heeft bij de te verwachten geheele verwisseling van den raad van Indië, tot lid van dit college te worden gebombardeerd.

„Wij zullen er ons wel voor wachten, twijfel aan de juistheid van dit bericht uit te spreken. Voor Colijn schijnt alles mogelijk!” voegt het *Bat. Nieuwsbl.* er aan toe.

„Het is begrijpelijk”, zegt de *Javabode*, „dat de adjunct-regeeringscommissaris voor de decentralisatie, H. Colijn, die het eerst gepolst is om de erfenis van Gen. Van Daalen te aanvaarden daarvoor bebankt heeft. Aan het gouverneurschap over Atjeh heeft nog niemand genoeg beleefd, buiten generaal Van Heutsz.

Thans zal waarschijnlijk daarvoor worden aangewezen de gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, luitenant-kolonel H. N. A. SWART, die daar en te voren in de Zuidooster-aafdeling van Borneo zijn sporen verdiend heeft als burgerlijk bestuurder, na in de moeilijkste onderafdeelingen van Atjeh zich als civiel gezaghebber te hebben onderscheiden.

Tot gouverneur van Celebes zal dan, naar wij vernemen, worden benoemd de resident van Banka, W. J. COENEN, die als gewestelijk secretaris lang te Makassar heeft gediend.

Kolonel Van der Maaten,

in den laatsten tijd zoo dikwijls genoemd in verband met de Atjeh-zaak, trekt in den laatsten tijd druk heen en weer tusschen Tjimahi, Buitenzorg en Batavia, om te confereeren.

De coming man voor Atjeh? vraagt het *Bat. Nieuwsbl.*

WEST-INDIË.

Suriname.

De laatstelijk ontvangen Surinaamsche bladen zijn natuurlijk vol van 't feit van den dag, 't aanstaand vertrek van den gouverneur, die den 28en Februari II. aan boord van de „Prins Willem V” embarkeerde, om naar Europa terug te keeren.

Onze West, die aan den vertrekkenden landvoogd alle hulde brengt voor de wijze, waarop hij de maatregelen doorzette, waartoe onder zijn ministerschap door gouverneur Lely het initiatief was genomen, zegt evenwel uitdrukkelijk niet mede te doen aan de blinde vereering, welke „in de kolonie mode schijnt te worden en die zoover gaat, dat men meermalen Statenleden ernstige principiële bezwaren hoorde opsommen tegen een voorstel van den gouverneur, om te eindigen met de verklaring, dat men vóór zou stemmen om den persoon van gouverneur Idenburg.”

Dat leek het blad terecht bedenkelijke onzelfstandigheid.

Men had daarvan nog even vóór het vertrek van den gouverneur een proefje, toen in de zitting der Staten van den 18en Februari I.I. het ontwerp behandeld werd, betreffende het oprichten en exploiteeren van eene gouvernements-rubberonderneming.

Gelijk men weet, mocht dit plan van den gouverneur, blijkens het door de Staten uitgebracht Voorloopig Verslag, geenszins de onverdeelde goedkeuring van dat lichaam wegdragen. Ook wij meenden daartegen eenige bedenkingen aan te moeten voeren, waarvan de voornaamste wel deze is, dat wij vreezen, dat het bestuur dezer kleine kolonie wel eens te veel voor zijne rekening zou kunnen nemen.

Intusschen bleek bij de openbare behandeling van het ontwerp in de Koloniale Staten het vrij algemeen verzet, dat uit het V. V. zij het ook voorwaardelijk sprak, zich te bepalen totdat van twee leden, terwijl één lid te kennen gaf, dat hij, hoezeer niet overtuigd, toch zijn stem aan het ontwerp zou geven, om den persoon van den gouverneur.

Wanneer men bedenkt, dat er meer dan een tiental jaren zullen moeten voorbijgaan, voordat, als alles goed gaat, de nieuwe onderneming eenige bate boven de exploitatie-kosten zal opleveren, laat staan zooveel opleveren zal, dat daaruit rente en aflossing zullen kunnen worden betaald, lijkt deze ons, nu er in de kolonie nog zooveel te doen valt, wat geld kost, voor Suriname een strop.

Een andere zaak, die nog in de laatste dagen van het bestuur van gouverneur Idenburg haar beslag kreeg, was de verordening, betreffende de Zondagsrust, die door de Koloniale Staten in de zitting van 24 Febr. II. werd goedgekeurd, behoudens eenige daarop ingediende en aangenomen amendementen.

Zoo werd, na lang beraad, door het bestuur bij monde van den gedelegeerde, de toezegging gedaan, dat een eerlijke proef zou worden genomen, door een tijdlang zoowel een Zaterdagavond- als een Zondagmorgenmarkt te houden. Eerst wanneer overtuigend zou blijken, dat de afschaffing van de Zondagmorgenmarkt geen te ernstig beletsel zou opleveren, zou tot die afschaffing worden overgegaan, evenwel niet dan na twee maanden te voren te zijn aangekondigd. In overeenstemming met die belofte diende het lid Curiel, dat het behoud van de Zondagmorgenmarkt bepleitte in het belang der kleine landbouwers, een amendement in, dat met algemeene stemmen werd aangenomen.

Voorts zal de verkoop van sigaren op Zondag zijn toegestaan, terwijl zij, die om geloofsredenen hun winkel op een gewonen werkdag sluiten, doch op Zondag open houden, met een eenvoudige kennisgeving kunnen volstaan.

Voor het vertrek van den gouverneur hield deze een afscheidsaudiëntie, waarbij ook een twintigtal Britsch-Indiërs verschenen, onder leiding van den tolk Luchmansing, die den gouverneur als souvenir een koperen blad en eenige vazen aanboden.

Kiesvereniging.

Op initiatief van den heer C. C. Ligtenberg kwamen 21 Februari de navolgende heeren bijeen ter bespreking van het denkbeeld van de oprichting eener Kiesvereniging: S. Beck, G. van Dien, H. Doyer, D. Fernandes, J. R. Gravenberch, W. Kraan, C. M. H. Kroesen, C. C. Ligtenberg, E. B. J. Luitink, P. A. May, J. E. de Neef, J. H. Wijn-gaarde en J. G. Vanier. Eenige andere heeren, mede uitgenoodigd, waren verhinderd tegenwoordig te zijn, doch hadden schriftelijk hunne sympathie betuigd voor de zaak.

In de vergadering werden o. a. de volgende vragen aan de orde gesteld:

1. Is de oprichting eener kiesvereniging wenschelijk?

Deze vraag werd eenparig bevestigend beantwoord. Op een enkele uitzondering na, achtte men het niet onmogelijk levensvatbaarheid te geven aan een dergelijke vereniging.

2. Welk karakter behoort de vereniging te hebben? Stelt zij alleen kandidaten, of is de bedoeling om ook allerlei vraagstukken van den dag te behandelen, program op te maken, lezingen te houden over staatkundige rechten en verplichtingen, enz.?

Algemeen blijkt, dat de voorkeur wordt gegeven van een meer uitgebreid karakter aan de vereniging. De heer Ligtenberg zet uiteen, dat het niet de bedoeling is een woelwaters-vereeniging op te richten. Alleen door bezadigd, weloverwogen optreden zal men invloed kunnen uitoefenen op den gang van zaken.

De vergadering eindigde met de benoeming van een commissie, bestaande uit de heeren C. C. Ligtenberg, C. M. H. Kroesen en D. Fernandes, voor het ontwerpen van de statuten. Een schema daarvoor was reeds opgemaakt door den heer Ligtenberg en kon in hoofdzaak instemming vinden bij de aanwezigen.

Oost- en West-Indisch literatuur overzicht.

De Economist. Maart 1908.

In de Gids van Febr. II. wijdde Mr. Van Deventer een bespreking aan Mr. Van den Berg's Munt-, crediet- en bankwezen enz. in Ned.-Indië, welke besloten werd met de opmerking, dat de in dat werk opgenomen schets der Indische geldcrisis van 1884 onvolledig is, in zooverre onvermeld bleef „de nood-ordonnantie van 4 Dec. 1884, krachtens welke de vestiging van een in onze wetgeving tot dusver geheel onbekend verband op te velde staande vruchten werd mogelijk gemaakt, en die, binnen enkele dagen ontworpen en uitgevaardigd, als een der voornaamste stutten mag worden beschouwd, welke in die moeilijke dagen het wankelend credietgebouw tegen reddeloos instorten hebben beveiligd.

In bovengenoemd Economist-nummer gaat Mr. N. P. van der Berg onder het opschrift: *De wording d'ordonnantie van 4 December 1884 (Indisch Staatsbl. No. 217)* nader op deze zaak in; geeft toe, dat Mr. Van Deventer's opmerking juist is, doch onjuist diens meening, dat Mr. v. d. B. uit bescheidenheid deze aangelegenheid onbesproken liet in verband met het werkzame aandeel, dat hij ge-

nomen had in het „ontwerpen en uitvaardigen” dier ordonnantie. Mr. v. d. B. mag zich „deze zeker zeer vleeiende opvatting” niet laten aanleunen, en dit te minder, omdat niet aan bewuste ordonnantie de redding uit den toenmaligen nood te danken is, doch enkel en alleen aan de te Amsterdam in het werk gestelde en met gelukkig gevolg bekroonde pogingen en bemoeiingen van de mannen, die ter redding van de wankelende Nederlandsch-Indische Handelsbank naast haar de Ned.-Indische Landb.-Maatschappij in het leven wisten te roepen. Hunne „tot allen, die belang hebben bij en belang stellen in de toekomst van Nederland en Ned.-Indië” gerichte oproeping tot deelneming in de ten laste dier Maatschappij uit te geven leening van f9 miljoen, draagt de dagteekening van (Maandag) 17 November, de inschrijving had plaats op Woensdag 19 en bleef opengesteld ook op Donderdag 20 November, en reeds in den zeer vroegen morgen van Zondag 23 November kon de wd. Hoofdagent der Handelsbank, nu wijlen de heer M. Bock, mij — d. i. Mr. v. d. Berg, toenmaals president der Java-sche Bank te Batavia, — „komen verblijden met het per telegram van zijne Directie ontvangen heugelijke bericht, dat door het slagen der leening redding uit den dreigenden nood nabij was.”

„De nood-ordonnantie in quaestie nu werd afgekondigd in de Javasche Courant van 5 December, toen het ergste dus achter den rug was, en uit dezen hoofde dacht het mij onnoodig er opzettelijk bij stil te staan in het uit den aard der zaak summier relaas van de crisis van 1884, waaraan in mijn door Mr. Van Deventer aangekondigd werk eene plaats moest worden ingeruimd.”

„Met dat al — vervolgt Mr. v. d. Berg — zal, zooals terecht door hem wordt opgemerkt, in eene volledige geschiedenis dier donkere dagen de nood-ordonnantie van Dec. 1884 niet onbesproken mogen blijven, ook vooral niet hare wordingsgeschiedenis, en als eene ter zake dienende bijdrage dunkt het mij niet te onpas thans nog openbaarheid te geven aan de Nota, die... op Donderdag 13 November... aan den Gouv.-Generaal Van Rees werd ter hand gesteld.”

Wegens de uitvoerigheid kunnen we hier niet overnemen den tekst dier Nota — een getrouwe weerklink van de zorgen en angsten, die op dat oogenblik zoo veler harten en hoofden vervulden — hoe belangrijk haar inhoud ook moge zijn. We achten de openbaarmaking dier Nota echter eene belangrijke aanvulling van Mr. Van den Berg's hierboven genoemd boek, welke wij gaarne onder de aandacht van belangstellenden brengen.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indië. 7e Volgr., Deel VI, afl. 3 en 4.

Wanneer de leden van het Kon. Instituut van Ned.-Indië deze afl. ontvangen, zullen ze moeten erkennen, dat de Redactie van de „Bijdragen” ditmaal het „elck wat wils” ongetwijfeld in toepassing heeft gebracht.

De afl. begint met een historische bijdrage: *Een Engelsche lezing omtrent de verovering van Banda en Ambon in 1796 en omtrent den toestand dier eilandengroepen op het eind der achttiende eeuw. Uitgegeven en toegelicht door Mr. J. E. Heeres, D. w. z.: Prof. Heeres geeft hier publiciteit aan „een alleszins merkwaardig handschrift”, het „Journal of an expedition to the Molucca Islands under the command of admiral Rainier, with some account of those islands at the time of their falling into our hands, and likewise suggestions relative to their future better management in case of being retained in our permanent possession. By captain Walter Caulfield Lennon.” Prof. Heeres voegde aan den Engelschen tekst o. a. een aantal noten toe, die de waarde van het stuk o. i. belangrijk verhoogden.*

Het volgend artikel is van zendeling A. Hueting, getiteld: *Iets over de „Ternataansch-Halmaherasche” taalgroep*, waaraan toegevoegd een in kleurendruk uitgevoerd taalkaartje van Noord-Halmahera, Tidore en Ternate.

Dan volgt een opstel van Dr. H. H. Juynboll: *Bijdrage tot de kennis der vereering van Wisnu op Java*, waarin schrijver o. a. opmerkt, dat het Wisnuïsme onder de godsdienstvormen, die vóór den Islam op Java geheerscht hebben, slechts een zeer bescheiden rol gespeeld heeft; niettemin vindt men in de onuitgegeven Oudjavaansche literatuur eenige tooverspreuken, die wijzen op vereering van Wisnu, gelijk door Dr. J. wordt aangetoond.

De heer P. H. van der Kemp geeft een interessante *Bijdrage tot de geschiedenis der Regeerings-reglementen van Ned.-Indië* eene uiteenzetting bevattend der wijze, waarop het Regeerings-Reglement van 1815 is tot stand gekomen.

Vervolgens bevatten deze afl. dan nog een uitvoerig artikel van controleur J. J. Kreemer: *Bijdrage tot de volks-geneeskunde bij de Uluks der Palauische Bovenlanden*; een van controleur J. Tideman, getiteld: *De Toe Badjeng* (— menschen van Badjeng in Gowa) en de legende omtrent hun oorsprong, en ten slotte eene *Beschrijving der Ma'sische handschriften van de Bibliothèque Royale te Brussel*, door Dr. Ph. S. van Ronkel.

Tegelijkertijd met bovengenoemde dubbele aflevering verscheen de eerste en tweede van het volgen-

de deel, welke geheel gevuld zijn met een opstel van zending A. Huchtag; o Tobel-moka manga Totoua. Verhalen en vertellingen in de Tobeloreische taal. Met vertalingen. Beirat en van aanteekeningen voorzien.

De Katholieke Missie. Maart 1908.

De inleiding in Suriname geeft de laatste helft der vorige eeuw. In ons voorlaatste overzicht konden we meding maken van een geschiedkundig overzicht van pastoor Kortenhorst (Berichten van den Sint-Caverbeid), over het werk der Rooms-Katholieke kerk in Oost-Indië, en nu wordt toevallig gerwys in bovengenoemd zendingstijdschrift een aangaande gemaakt met een dergelijk overzicht, West-Indië betreffend.

De schrijver geeft allereerst eenige bijzonderheden omtrent Suriname's bevolking, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Nederlandsch Guyana, naar de hoofdrivier Suriname genoemd, de parel der Nederlandsche bezittingen in West-Indië, telt bij eene oppervlakte van ruim viermaal die van Nederland plm. 80.000 zielen. Slechts 1/3 der kolonie is eenigszins bekend en een betrekkelijk zeer klein gedeelte hiervan is in cultuur gebracht.

De oorspronkelijke bewoners van Suriname, verscheiden Indiatische stammen — de Cariben, Arowakken en Warauwen — trokken zich bij de komst der Europeanen meer en meer in de binnenlanden terug; hun aantal is door uitserven zeer verminderd. Met de boschnegers of Marrons — afstammelingen der vroeger van de plantages weggevoerde slaven — worden ze ten hoogste op 15.000 geschat. In de 17e eeuw vestigden zich in Suriname van uit Brazilië ongeveer 1200 Joden en selder 1833 werden van uit Britsch-Indië, China en onze Oost-Indië vele werklieden aangevoerd.

De hoofdcategorie der bevolking echter leveren de in Amerika geboren, zogenaamde „Creoolsche“ Negers. In 1690 telde men er reeds 25.000, en later jaar steeg dit cijfer. In 1790 verplichtte zich de W. Indische Compagnie elk jaar 2500 slaven op de markt aan te voeren, terwijl de planters nog bij andere slavenhandelaars bleven aankopen. Tegenwoordig schat men hen met de „Kearlingen“ op plm. 50.000. Het gebrek aan arbeidskrachten blijft nog steeds het groote bezwaar voor de verheffing en den vooruitgang van Suriname. In de kolonie verblijven ongeveer 700 Europeanen. In Paramaribo de eenige stad, woont ongeveer de helft van de geheele bevolking.

Na deze inleiding treedt de schr. in beschouwingen omtrent de geschiedenis der R.-K. missie die in 1683 op Suriname haar arbeid aanving, doch reeds kort daarop genoodzaakt was dit gebied te verlaten. Ook na dien volgte een lang tijdperk dat betrekkelijk weinig vruchten droeg, vooral omdat de slaven stelselmatig van het christendom werden teruggehouden door hunne eigenaars, die vreesden het onbeperkte meesterschap over hen te zullen verliezen, wanneer hun het christendom gebracht werd. Eerst sedert 1820 kwam hierin verandering, en ging de missie een betere toekomst tegemoet.

We kunnen den schrijver in zijn merkwuurdig historisch overzicht niet volgen, doch stellen ons voor, eenige belangrijke feiten daaruit mede te deelen, wanneer het vervolg en slot zijner studie in het volgende nummer der „Katholieke Missie“ is verschenen.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap. 1908. No. 2.

De zoeven verschenen aflevering bevat als altijd weer een aantal bijdragen over Oost-Indië.

In de eerste plaats een artikel van H. Ph. Th. Wilkamp: *De drie Buiteneilanden der Banda-groep Roen, Ai, Rosengain; benevens P^o Pisano en Loutor's Noordpunt* (met kaart van de Banda-eilanden). Aan de belangrijke buiteneilanden der Banda-groep werd tot heden betrekkelijk weinig aandacht geschonken — de bestaande kaarten zijn alle onbetrouwbaar. Wij mogen den heer W. dus dankbaar zijn, dat hij voor aanvulling en verbetering heeft gezorgd in dit opzicht. Thans geeft hij eene uitvoerige beschrijving van het eiland Roen. De overige eilanden zullen behandeld worden in een volgende aflevering.

De heer K. M. van Weel, te stuurman der Gouv. Marine beschrijft *„Een tocht op de Bensbach-rivier of Torasi, de grensrivier van Zuid Nieuw-Guinea, in Dec. 1906“*. „In de verhalen over sneltochten door de inboorlingen van de Zuidkust van Nieuw-Guinea, de Kaja-Kaja, — zegt schrijver — ondernomen, kwam telkens de naam eener rivier voor, de „Torasi“, welke overgetrokken moest worden. Welke moeite ook gedaan werd door den ass.-resident Hellwig om te weten te komen, welke rivier dit was, absolute zekerheid kon niet verkregen worden, zelfs niet bij de Kond(o)-anim, waarheen deze ambtenaar zich in Sept. '06 begeven had, om er aanraking mede te verkrijgen. Wel was het bekend, dat deze rivier zeer waarschijnlijk de op onze kaarten voorkomende Bensbach-rivier zou zijn, maar de heer Hellwig wilde zekerheid hebben.“ Deze zekerheid nu werd verkregen blijkens de beschrijving van den heer Van Weel.

Een hoogstbelangrijke historische bijdrage levert verder de heer G. P. Rouffaer met zijn opstel: *De Jacauesche naam „Seran“ van Z. W. Nieuw-Guinea voor 1545; en een rapport van Rumphius over die kust van 1684*, welke bijdrage men in haar geheel moet lezen, om een idee te krijgen van de groote belezenheid van den schrijver, zoomede van diens scheeps opmerkingsgave.

Maatschappij ter bevordering van het Natuurkundig Onderzoek der Nederlandsche koloniën. Bulletin no. 57.

Dit bulletin bevat het slot van het verslag der thans geëindigde Zuid Nieuw-Guinea-expeditie onder leiding van den heer Lorentz. Aan de mededeelingen omtrent het door de expeditie herdoopte Sneeuw-gebergte ontleenen wij het navolgende: „Den 2en October (1907) werd een van onze grootste wenschen vervuld; Van Nouhuys, die s morgens vroeg naar Bivakeland was gegaan om de werkzaamheden aan de stoomsloop te inspecteren, kwam spoedig met het bericht terug, dat het Sneeuw-gebergte zichtbaar was. Iedereen haastte zich naar het eiland om van het grootsche en indrukwekkende gezicht te genieten: er was geen twijfel meer mogelijk, als men de helderwitte sneeuwvelden zag, die scherp afstaken tegen de donkere rotsen. Jammer, dat uit de vlakke opstijgende wolken te spoedig een einde maakten aan dit onvergetelijk mooie natuurschouwspel. Wat een storm van gedachten komt op zoe'n moment bij iemand op en wat is alles dan klein om ons heen!“

„Wij meenden geen grooter oerbewijs aan H. M. de Koningin te kunnen brengen, dan door dit gebergte het Oranje-gebergte en den top den Wilhelmina top te noemen. Hoe lang zal het nog duren, voordat deze sneeuwvelden voor het eerst door een Europeanen zullen betreden worden?“

Van de ondervolgende tijdschriften kunnen we slechts den inhoud aanschrijven; plaatsgebrek noodzaakt ons daartoe.

Indisch Militair Tijdschrift, 1908. No. 2.

In memoriam Generaal Vetter; met portret. — De nieuwe richting in ons leger, door den afgevaardigde L. W. J. K. Thomson veroordeeld, door H. B. — Moderne schietopleiding (vervolg), door E. J. van Son en M. Ehl. — Positieve verbetering van den Europ. militair, door H. A. Kooy. — Een voorstel met betrekking tot de aanstaande eenvoudige witte jas voor officieren. — Schematische voorstelling van een gevecht der veldartillerie. — Korting op pensioenen. — Nieuwe reglementen voor de Infanterie. — Algemeene Voorschriften voor colonnes en patrouilles. — Enz.

Weekblad voor Indië, 1907—1908. No. 43.

Pompe'moes, door Dr. F. P. H. Prick v. Wely. — Resident J. Holland; met portret. — Ar. A. W. J. Deye 7; met portret. — Het opvoedingsgesticht „Behanie“ te Soekaboemi. — De vereeniging van Inlandsche ambtenaren en aanzienlijken te Temanggoeng. — Een merkwaardig feest in het Mallesche hoogland. Naar gegevens en met foto's door H. Ch. Gooszen.

De Indische Mercur, 17 Maart 1908.

Nieuwe werken over irrigatie, door P. J. Ott de Vries. — Iets over het commerciële in het Staats-beschiedrij op Java, door A. E. J. Bruinsma. — Bijdragen tot de kennis van het fermenteren der cacao. — Invoer op en uitvoer van Java over November 1907. — Tentoonstelling te Medan. — Chemisch-technische analyse, door P. v. d. W. — De merkwaardige klapperboom te Britenzorg. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. Enz.

Marineblad, 1907—1908. Af. 8.

Onze Marine in de Indische krijgskunlijke vereeniging, door E. P. Westerveld.

Ten slotte maken we nog meding van de verschijning eener brochure van den heer J. E. Jasper: *Liefhebbers op het gebied van inlandsche kunstnijverheid*, (Soerabaja, F. Kuri & Co., 1908), waarin de schrijver zich verdedigt tegen het verwijt van den heer J. Z. van Dijk, leeraar in het handtekenen aan de Kon. Wilhelmina-school, als zonde aan Jasper de achteruitgang van de koperindustrie te wijten zijn.

Dit verwijt — zegt schr. — of die beschuldiging kan mij niet treffen, aangezien ik in het belang der nijveren mij bepaald heb tot vergroting van het afzetgebied der door hen vervaardigde artikelen en tot het maken van vergelijkende studies van de, in den Indischen Archipel toegepaste siermotieven, zoodat dus van „een leiding“ geen sprake kan zijn.

Vervolgens tracht de heer Jasper aan te toonen 's heeren Van Dijk's onbevoegdheid inzake kunstnijverheid; trekt ook te velde tegen de Ned. Vereeniging „Oost en West“, „die de bevordering van de kunstnijverheid heet voor te staan“, waarna Mej. Martine Tonnet eveneens eenige veeren moet laten naar

aanleiding van haar opstel in „De Vrouw en haar Huis“ van 1 Nov. 1907. De heer Jasper is — dien indruk krijgt men langzamerhand — zowat boos op iedereen, die zich met hem op het gebied der Inlandsche kunstnijverheid beweegt.

Vervolg opgave der bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeskamer, Heuistraat 17, Den Haag.

De Javabode t/m 26 Februari;
Het Bataviaasch Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
De Sumatrapost t/m 27 Februari;
Het Soer. Handelsblad t/m 25 Februari;
De Ind. Mercur No. 12;
Het Ned.-Ind. Effectenblad No. 16;
De Ind. Financier Nos. 42 en 43;
Cultura Maart-aflevering;
La Quinzaine Coloniale No. 4;
Dames weekblad voor Indië No. 31;
De Stem van Indië No. 7;
Weekblad voor Ned.-Indië t/m 13;
Expresblad No. 712;

De Inrichting en toepassing van kabelbanen.

Officiële Berichten.

Uit de Javasche Courant van 21 Febr. 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend; wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan den ontvanger der in- en uitvoerrechten J. Dronkers.

Onslagen; eervol, de adj.-commies bij den p. en L.-dienst Ch. Lapré; de koffie-inkoopkuismeester Mangoenastro; de dokter-djawa H. Dotulung; de hoofdingenieur B. O. W., C. W. Weijs; de vacinatour Mas Djojo di Wirio en de geschorste opziener der in- en uitvoerrechten B. J. F. Ch. L. Albing.

Gesteld; ter beschikking van den pres. van den R. v. J. te Medan Mr. J. H. Pachlig; van den Algem. Secretaris Mr. G. G. van Kleeff.

Tijdelijk belast; met de waarneming der functie van chef van het Mijnwezen A. H. van Lessen.

Benoemd; tot adj.-chef 3e afd. S.S. ter Sumatra's W.k. G. H. M. Vierling; tot inspecteur van het Inf. creditwezen H. Carpentier Alting; tot 3den commies D. v. Fin., M. L. Lemissen; tot hoofd-ingenieur B. O. W., J. P. Kruiemel; tot directeur kweekschool Bandoeng G. van der Veen; tot resident van Jogjakarta P. H. van Andel; tot adspirant-controleur A. M. van der Elst.

Bij de gouv. pandhuizen; tot administrateur te kl. G. A. L. Hessels, H. W. K. Lagaune, S. R. Batten, A. Barend, W. J. Brouwer; tot id. 2e kl. W. G. Droop, F. J. E. Siegers, A. Boers, R. J. A. Stolk, J. L. E. Doelitzsch, J. P. Merghart, J. H. P. Prins, V. F. Th. Gerrits, E. K. A. Tollens; tot id. 3e kl. O. E. van Braam Morris, A. L. v. Hek, N. J. H. Greuder, G. W. Horn, J. E. Motta, M. E. Moreau, W. J. van Gent, Ch. H. Bogard, F. J. Verduijn Lunel, F. O. M. Beckman en H. L. de Riemer.

Onthoven; van het Openb. Min. resident-gevoerd te Soekaboemi, Mr. O. van Bockel.

Belast; met het Openb. Min. aldaar, Mr. C. W. Wormser.

Toegelaten; tot uitoefening der geneesk. praktijk W. A. Wike; als apothekersbediende, mej. P. E. van Alphen.

Militair Departement.

Verleend; wegens ziekte, één jaar verlof naar Europa, aan den kapt. der inf. C. W. Neijs.

Onslagen; eervol, als mil. commandant der Landpings, de kapt. der inf. W. Beyerinck.

Benoemd als zoodanig; de kapt. der inf. E. F. A. Zeegers.

Uit de Javasche Courant van 25 Februari 1908.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Onslagen; op verzoek, eervol, de zoutdebitant te Koepang, ter hoofdpl. Soerabaja, Mas Astoredjo; de ambtenaar op wachtgeld, J. K. F. H. Varentkamp; de gewezen mantri voor de opiumverkoop te Weberi, Mas Sastrodikromo.

Tijdelijk belast met de waarneming der betrekking van opzichter 3e kl. B. O. W., J. F. de Leau. — Benoemd; tot lid van den gemeenteraad te Tegul N. Onopius; te Makassar A. T. H. M. van Wijk, Werneke en G. Ferguson; tot ingenieur B. O. W., H. Cramer, J. W. de Brussel Assé en C. E. de Leau; tot referendaris B. B., J. F. W. van der Meulen; tot opzichter te kl. S.S. op Java, B. Hall; tot id. 2e kl., W. A. V. N. F. O. M. J. Wimmer.

Onslagen; op verzoek, eervol, de Inf. off. van Justitie, Raden Parbatmodjo, ten einde te worden benoemd tot assistent-wedono.

Benoemd; tot tijdelijk Inf. off. van Justitie te Poerwakarta, Mas Soetawidjaja.

Ontheven: wegens vertrek, eervol van het Openb. Min. bij het res.-gerecht te Kraksaan H. Bousquet. Belas met deze functie: de contr. B. B., J. E. Prins.

Bepaald, dat geplaatst blijft in de res. Djambi de benoemde adsp.-contr. A. P. van Aken; in P. den bang J. Blok en P. H. J. A. de Booy; in de res. Oostk. van Sum. ten behoeve van de muntzilvering is dat geweest, C. A. Schmitzler, C. O. Matray, W. Ch. Adriaans, P. C. A. van Lith, L. B. C. de Klerk, A. Th. van Ginke, M. A. Jansen, K. H. van Pehr, K. Ch. van Haastert, allen adsp.-controleur, en de benoemde contr. R. J. Koppenol.

Geplaatst: in de res. Amboina de control. A. H. Spaan, thans te Barabai; in de res. Z. en O.-Ind. van Borneo de contr. H. J. Ch. Brunet de Bochebrune, thans te Djenepono.

Ontslagen: eervol uit zijn betrekking van opzener bij het boschwezen, F. J. J. Canter Visscher, ten einde te kunnen worden benoemd tot adj.-administrateur bij de gouv. pandhuizen.

Militair Departement.

Verleend: wegens ziekte, een jaar verlof naar Europa aan den ten luit. der inf. J. Oudberg.

Ontslagen: op verzoek, eervol, de off. van gezondheid 2e kl. H. van den Hengel.

Bevorderd: tot ten luitenant bij het wapen der art., de 2e luitenant H. van Doornum.

Geplaatst: bij het 6e bat. te Willem I de 2e luit. J. J. H. Smeenk; bij het 13e te Soerabaja de 1e luit. F. J. F. van West.

Overgeplaatst: bij het 5e bat. te Semarang, de 1e luit. P. L. H. Roskes; bij het garniz.-bataljon van Ambon en Ternate de 1e luit. W. Weijerman; bij het garniz.-bataljon van Borneo de 1e luit. M. J. Vaskuil en de 2e luit. P. C. A. Kools; bij het subalternenkader te Semarang de 1e luit. T. J. C. Mulder; bij de 4e depôt-bat. de 1e luit. C. Boldingh.

Geplaatst: te Timor Koepang de off. v. gezondh. A. H. de Chauffepié.

Overgeplaatst: naar Kedong-Kebo de off. van gezondheid C. J. Lascour; naar Soerabaja Dr. J. S. P. Moltzor; naar Djokjakarta Dr. A. de Jong; naar Pelantoengan Dr. S. Visser.

INGEZONDEN.

Aan de Leden der Afd. 's Gravenhage.

AGENDA der Algemeene Vergadering der Afd. 's Gravenhage, gehouden 10 Maart 1908.

60. Punten, die de Afd. op de a.s. Algemeene Vergadering der Vereeniging wenscht behandeld te zien.

Ik Zij mij vergund, ter governo van de Leden die niet ter vergadering aanwezig waren, een waarde vooraf te laten gaan, in verband met bovenaangehaald punt der agenda.

Mij dunkt, de bedoeling van het sub 6 genoemde, laat aan duidelijkheid niets te wenschen over: wat ook één (of meer) der Leden, ter behandeling wenschte voor te stellen, om dit later aan de Alg. Verg. der Vereeniging ter bespreking te geven, moest ter tafel gebracht kunnen worden, tenzij dan eene gedige reden was: het te late uur, de vergadering mocht doen besluiten de behandeling van het te bespreken punt uit te stellen, tot eene volgende Alg. Aid. Vergadering. Van dit laatste nu, was in dit geval geen sprake. Bijt dus over de vraag: was het ter tafel gebrachte eene zaak, die de Afdeeling op de a. s. Alg. Verg. der Vereeniging, wenschte behandeld te zien?

Als zoodanig, zal ieder ingewijde mij moeten toegeven, moet de kwestie: overnemen van restaurant en eventueel daarna volgende verplaatsing der leeszaal naar het gebouw Laan van Meerdervoort beschouwd worden. Dit blijkt ten overvloede uit het plan van het Bestuur der Afdeeling, om voor de behandeling van deze zaak eene speciale Alg. Vergadering uit te schrijven. Maar dit laatste stuit niet in een verbod om de zaak reeds op de Vergadering van 10 Maart 1908, ter voorloopige bespreking in te leiden.

Dit nu trachte ik te doen, met het oog op de belangrijkheid van het 2e deel der vraag, n.l. de eventuele overplaatsing van leeszaal en bureau der Afdeeling. Ik zeg „trachte”, want ternauwernood de zaak aangeroerd hebbende (dat ik zulks zou doen was o. a. aan den waarnemenden Voorzitter der Verg. bekend), werd door een der Leden van het Bestuur, den Heer Schröder, op onheusch wijze voorgesteld aan den waarn. Voorzitter der Vergadering maar te sluiten. Motief het onderwerp viel buiten (?) de agenda, terwijl er nog eene Alg. Verg. der Af

deeling, speciaal ter behandeling ervan, zou worden gehouden. Onder protest*) zeg ik daarna van het woord af, met de mededeeling, dat ik de zaak zou behandelen in het Kol. Weekbl.

Daartoe ga ik nu over: Mijn doel, het punt in kwestie voorloopig te spreken, inleidende, was tweeledig.

Na met een en te woord den aanwezigen op het groote belang van het restaurant voorstel gevozen te hebben, met als m. i. noodzakelijk gevolg van het overnemen: overplaatsing van leeszaal en bureau, me. eene opwekking evens met het oog op de a. s. Alg. Aid. Verg. wenschte ik en voor de aanwezigen het licht te doen vallen op de vraag: Wie heeft zeggenschap over de leeszaal? En het B. stuur enige vragen te stellen, weker tijdige beantwoording vóór de a. s. Alg. Aid. Verg. voor Besuur zoowel als voor de Leden van groot belang mij toescheen. Hoe klaarder inzicht, des te gemakkelijker zou het later zijn, ingrijpende besluiten te nemen.

Wie heeft zeggenschap over de leeszaal? Na'even vraag! Men zou zoo zeggen: wel natuurlijk de Afdeeling, want zij betaalt jaarlijks een niet geringe som aan huur en aan dagbladen, enz.

Maar in het jaarverslag over 1905, staat een Rapport v. d. Commissie tot onderzoek van de rekening en verantwoording der obligatieleening van f 5000 voor het gebouw der Vereeniging Oost en West en de daaraan verbonden restaurant en leeszaal over het jaar 1905.

Die obligatieleening gaat de Vereeniging (Hoofdbestuur) aan. De Afdeeling heeft in casu noch verantwoordelijkheid, noch zeggenschap. Maar de Vereeniging (Hoofdbestuur), zal nimmer ingrijpen in de (moreele) rechten der Afdeeling, waar het de leeszaal betreft! Die zekerheid hebben wij niet, zoolang de Afdeeling-rechten niet beter gescheiden zijn van die van de Vereeniging, beter dan nu. Heeft het Hoofdbestuur niet het restaurant opgeheven? (De ongeldigheid van dat besluit zat in het niet-kennen in deze van de Alg. Verg. der Vereen.). En zou dus ook niet eene Alg. Verg. der Vereen. de leeszaal kunnen ophellen?

De obligatieleening werd aangegaan toen de Vereeniging nog geen Afdeelingen had. Bij het oprichten der Afd. Breda, moest er ook eene Afd. 's-Gravenhage komen. En ik acht het een toen beginne fout dat de gedeeltelijke rechten en plichten van onze Afdeeling en van de Vereeniging niet zuiverder gescheiden zijn. Zoolang de regeling nu is, is de Afdeeling 's-Gravenhage als eene onmonlige: zij betaalt huur, heeft andere onkosten voor eene leeszaal, terwijl het grondkapitaal, de financiële basis, in handen is van de Vereeniging. Hoe zuiverder de verhouding geregeld wordt tusschen Afdeeling en Vereeniging, des te meer zal het belang van beiden gelijkelijk zijn.

De door mij bovenbedoelde inlichtingen heb ik schriftelijk aan het Bestuur der Afdeeling gevraagd. Het antwoord dat ik daarop zal mogen ontvangen, zal nog dienen bij de besprekingen op de a. s. Alg. Verg. der Afd.

L. J. LEFÈBRE.

De Relatie-Commissie biedt den lezers van het Kol. Weekbl. hare verontschuldiging aan voor de opneming van 't artikel van den heer Lefèbre. Zij beselt ten volle, dat 't niet aangaatom te lezers te onstemmen, door ons orgaan beschikbare te stellen voor het uiten van persoonlijke graven of het twisten over locale belangen. Zij neemt zich derhalve voor, mededeelingen van dergelijke aard voor eene plaatsing in het Weekblad voortaan af te wijzen, maar heeft met dit schrijven een uitzondering gemaakt, omdat in den strijd der hartstochten van zekeren kant die in den laatste tijd onze Vereeniging zoo hebben verontrust, eene weigering daar verkeerd zou kunnen worden uitgelegd.

De Relatie-Commissie onthoudt zich van eeng commentaar op het schrijven des heeren Lefèbre en meent dat het aan het bestuur der Afdeeling 's-Gravenhage wel is toevertrouwd, voor zoover dit noodig zal blijken, op de eerstvolgende Afdeelingvergadering, den heer Lefèbre tot een juist oordeel in staat te stellen.

Red. Commissie.

*) Art. 9 e. 2e alinea was hier niet toepasselijk. Het ging niet om uit te maken de eventuele urgentie, maar om de vraag: bleef ik binnen de Agenda.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagierslijst van het s.s. Oranje; gezagvoerder J. Versteegh; vertrokken van Batavia 27 Februari 1908 en aangekomen te Genua 21 Maart 1908.

Te Genua hebben zich ontscheept: C. R. F. Tollenaar; J. J. Fraser en echtg.; A. J. W. van Anrooy; mevrouw M. J. van Son—Haver Droese; J. W. Turfboer en echtg.; mej. J. E. Bouricius; J. F. K. van Huls van Taxis; N. de Brouwers; G. P. Breetveld; mej. M. P. van de Rivière; H. H. Becker met echtg. en k.; H. Bielke; A. H. P. Hoogesieger; A. Jungst met echtg. en 2 k.; Berkeley C. Rhodes; H. B. Wenting; M. J. E. Esser; C. J. Quist met echtg. en 2 k.

van Singapore: mej. A. Jakobs; van Belawan-Deli: E. J. de la Parra met echtg. en 2 k.;

van Port-Saïd: J. B. A. Swaters en echtg.; te Amsterdam zullen zich inschepen: C. J. Klijntjes; G. P. Worrel; C. F. Kroes; M. H. v. Kooy; E. Ruys; Th. P. Lippen; benevens Hr. Ms. troepen en schepelingen;

van Sabang: S. R. Deursen; van Port-Saïd: Jan Schotvanger.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem V; gezagvoerder J. C. Metus; van West-Indië naar Amsterdam;

*Excellentie A. W. F. Idenburg en mevrouw en dochter; mevrouw d'Angremont geb. Winter; mej. L. E. M. Michelsen; mej. M. H. Briede; *C. Beereboom; *Dr. C. E. Cooran; *Eerwaarde Pater C. M. L. Drabbe; *Eerwaarde Pater Gerardus; W. S. Schlebush; F. A. Millard; *Ram Prosd; *J. B. Sing; *S. S. Sing; D. J. Samuels; A. E. Samuels; P. Wagner; L. G. Bol; G. Dongelmaus; D. E. E. G. van der Kooy; W. L. Langeveld; A. N. Sieke. * gemerkt, ontscheept te Havre.

Passagierslijst van het s.s. Prins Willem II; gezagvoerder J. A. Beckering Vinckers; van Amsterdam naar West-Indië op 20 Maart 1908.

M. J. Selhorst; Kuno Mendt; P. B. A. de Groot.

Passagierslijst van het s.s. Grotius; gezagvoerder P. Ouwehand; bestemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia 21 Maart 1908.

Te Amsterdam schepen zich in: W. J. H. Kramer; B. A. W. H. Kramer; J. E. Göliner en echtg.; L. C. Middendorp; Dr. W. T. de Vogel, echtg. en 2 k. en mej. D. Hartrich; J. C. F. Croll en echtg.; G. J. Rikkers en echtg.; mevr. wedw. Ran; Jhr. J. H. C. van der Wijk, echtg. en 3 k.; W. van den Brink, echtg. en 2 k.; J. Timmer; J. Kareise; G. van Boekeren; J. A. Schweitz en echtg.; J. de Wilde, echtg. en 4 k.; L. J. Sessler; K. C. Over de Linden; A. Westhoff; J. Doornlag, echtg. en 4 k.; mej. S. Fresco; mej. H. A. R. M. Sigal;

naar Southampton: Baron van Burmania Bengers en echtg.; D. Groenhof; J. Berkman;

naar Genua: H. v. Booven; A. P. W. Vogt; D. Siem Jr.; K. Groesbeek en echtg.; v. Schaik;

naar Belawan-Deli: A. V. Buisman; J. H. Wigeri v. Edema; mevr. E. H. Hoomans v. Steenwijk;

naar Singapore: M. Weber; J. Ebbens;

van Southampton naar Genua: Mr. E. W. Tuft; G. R. C. Williams en echtg. en d.; kolonel de Berniere; Lawrence; C. K. Norman en echtg.

te Genua zullen zich inschepen: G. W. L. Aandewiel en echtg.; C. G. M. van Romburgh; J. M. M. Bitter en echtg.; S. B. H. Göpner en echtg.; W. Bossinga, echtg. en k.; A. P. H. Barck en echtg.; F. W. Bolk, echtg. en k.; H. M. C. van Dijk; L. Berkhout en echtg.; W. G. Phina Mentz en echtg.; F. van Nouhuys; W. G. Hanf, echtg. en k.; mevr. A. Broese van Gronou en k.; Th. J. Azon Jacometti, echtg. en 3 k.; mej. J. Jacometti; mej. A. Jacometti; H. la Fontaine en echtg.; mevr. S. A. Evers—Reuter, mevr. Reuter—Barkey; Mr. A. Brouwer, echtg. en k.; W. F. Zuur en echtg.; L. V. Alsdorf; T. J. Lekkerkerker; W. Hoogers; J. M. Baron van Tuyl van Serooskerken; F. J. W. Werkhoven; I. C. Dozy; C. A. v. Meeuwen en echtg.; D. H. Ooms; W. A. Berkholt; J. G. E. G. de Dieu Stierling en echtg.; Dr. G. v. d. Harst, echtg. en d.; W. Raai, echtg. en 5 k.; C. L. B. Jonquiere en echtg.; mej. M. Mulder; L. P. K. Straeter en echtg.; L. E. Dom; Ch. Boissevain; C. E. te Rütte; A. J. Over de Linden, echtg. en k.; P. Niggebrugge en echtg.; W. Brakel Jr., echtg. en 2 k.; J. H. A. v. Nieuwland; P. W. Lensink; L. Hippenstiel; A. W. Vermeer; H. Jager; mevr. H. Reitze en 2 k.; mej. H. Dehner; G. Delwig; L. Wolff; J. R. Schenck de Jong en echtg.;

naar Belawan-Deli: Dr. J. D. C. Camper Titsingh; L. F. van Hell.

W. DE WAAL,
's-Gravenhaagsche

Stoom-Tapijtreiniging en
Desinfectie-inrichting. :-:

Oppericht 1886.

Schenkweg 175-177. Tel.No. 140

J. G. LINSCHOTEN,

Aanleg voor

GAS- en WATERLEIDING.

Onderhoud van

GASGLOEILICHT.

Jacob v. d Doesstraat 72.

Levensverzek. Mij. Arnhem.

Maatsch. Kap. Eén miljoen gulden (volteekend)
sluit levensverzekeringen en lijfrenten op

**bijzonder gunstige verzekeringsvoorwaarden
en tegen lage premieën.**

Bijkantoor te Batavia: **KALI BESAR.**

J. S. DIJKHOF

Den Haag -:- Mauritskade
Telef. Inter. 4212.

Koopt en verkoopt Effecten, vree
Geld, verzilvert Coupons, opent
kening-Courant tegen onderpand,
casseert Wissels en Kwitantien.

INDISCHE VENDUTIE

Malakkastraat 74,

Den Haag.

Is het Soliedste Adres vo
hen die **KOMEN** om zich
installeeren en voor hen d
hun Inboedel 't voordeel
van de hand wenschen te doe
zonder Kosten voor den inze
der.

Bergplaats voor Inboedel

Verhuizingen en

Transporte

GEOPEND van 9 tot 5 uur

(Zondags gesloten.)

TE HUUR

Met Mei of later voor tijdelijk, m
Sonsbeek en wandelingen, een
meubileerd riant bovenhuis, 8 kam
bevattende, voorzien van gas en
terleiding; huurprijs f 1200 per j
Br. fr. Cronjéstr. 1, Arnhem.

OPVOEDING.

In een beschaafd gezin (hoo
onderw.) wordt de geheele verzor
voor een jongen of meisje aangebod
Degelijke leiding bij en toezicht
de studie.

Informatien te bekomen bij „O
en West”, Laan v. Meerdervoort
Billijke conditiën. Brieven on
letter L. E. Bureau van dit Blad.

VACANT.

Stoom- Wasch & Strijkinrichting

J. C. ROOS & Zn.,

Loosduinscheweg 581.

TELEFOON 2932.

Kaas en Eieren. Natuurboter

Delftsche Roomboter-Inrichting „de Vereeniging”

DEN HAAG

PRINS HENDRIKSTR. 144 Tel. 2203.

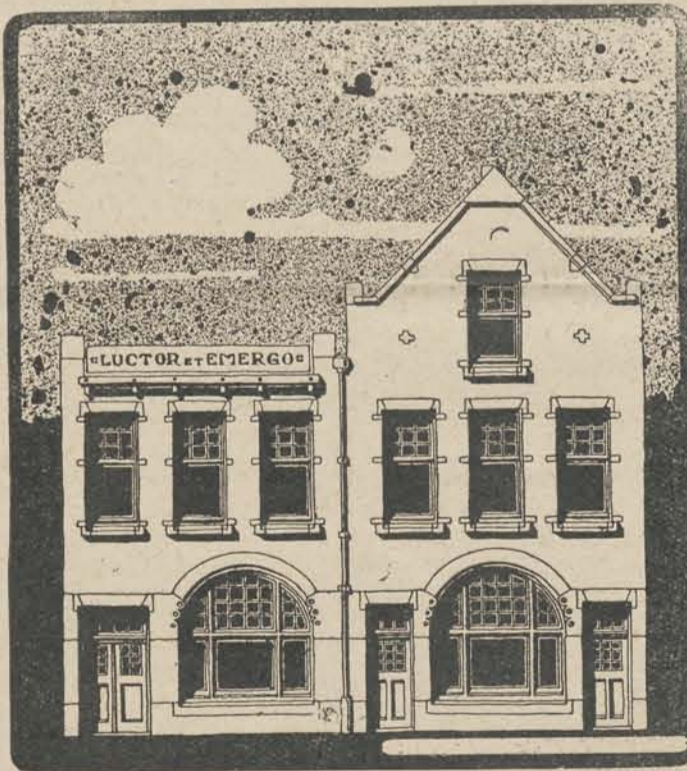
B. J. W. DE GOEY.

Bestellingen worden aan
huis bezorgd.

H.V. Electriche Drukkerij

„Luctor et Emergo”

Amalia van Solmsstraat 2=4,

Telephoonn. 4424

:-:

Den Haag.

Gouden Medaille.

Parijs 1907

Internationale Tentoonstelling Hygië

Haargroeimiddelen

merk „CRINOFLOOR”

zijn de middelen waarvan men het m
succes kan verwachten. Men vrage
overtuiging daarvan aan, de vele attesten
herstelden, welke gaarne op aanvraag fr
thuis worden gezonden. Mondeling of so
telijk **ADVIES KOSTELOOS.**

C. ROMEIJN, Haarkundige, Spui 25, Den H
Eenig eigenaar.

CONDITIE BILLIJK. - NAMAAK VERBOD
Succes bijna altijd zeker.